

Ortaokul Öğrencilerinin Organ Bağışına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi: Bingöl Örneği*

Seda Tetik¹

Ümran Betül Cebesoy²

Type/Tür:

Research/Araştırma

Received/Geliş Tarihi: March
24/ 24 Mart 2019

Accepted/Kabul Tarihi: October
30/ 30 Ekim 2019

Page numbers/Sayfa No: 983-
1004

Corresponding

Author/İletişimden Sorumlu

Yazar: ubetulcebesoy@gmail.com

This paper was checked for plagiarism using iThenticate during the preview process and before publication. / Bu çalışma ön inceleme sürecinde ve yayımlanmadan önce iThenticate yazılımı ile taranmıştır.

Copyright © 2017 by

Cumhuriyet University, Faculty
of Education. All rights reserved.

Öz

Organ bağışının önemi gün geçtikçe artmaktadır. Her bireyin ileride organ bağışına ihtiyaç duyabileceği düşünüldüğünde, bireylerin bu konuda duyarlı olması önem kazanmaktadır. Bu nedenle bireylerin organ bağışı konusunda farkındalıklarının küçük yaşlardan itibaren artırılması gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı, ortaokul 7. ve 8. öğrencilerinin organ bağışına yönelik görüşlerini incelemektir. Çalışmanın katılımcılarını Bingöl ili Merkez ilçesine bağlı kent ve kırsal kesimlerde bulunan üç ortaokulda öğrenim gören toplam 850 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler öğrencilerin demografik özellikleri ve organ bağışına ilişkin görüşlerini belirlemek üzere geliştirilmiş açık uçlu sorulardan oluşan anket formu ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde ve yorumlanmasında betimsel istatistikten (yüzde ve frekans analizi) ve içerik analizinden yararlanılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin %70.38'i organ bağışında bulunmak istediğini belirtirken, %29.62'sinin ise organ bağışında bulunmak istemediği görülmüştür. Organ bağışında bulunmak isteyen öğrencilerin %49.83'ü, 'hayat kurtarma' ve %40.30'u 'dini duygular' nedeni ile organ bağışında bulunmak istediklerini belirtken; organ bağışında bulunmak istemeyen öğrencilerin ise %40.87'si 'vücut bütünlüğü bozulması ve %37.3'ü 'ailesinin organ bağışına karşı olması' nedeniyle organ bağışında bulunmak istemediklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra, öğrencilerin organ bağışı konusunda kısmen bilgili oldukları ve bu konuda kavram yanlışlarına sahip oldukları tespit edilmiştir. Çalışmada, öğrencilerin organ bağışı konusunda farkındalıklarının artırılmasına yönelik öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Organ bağışı, ortaokul öğrencileri, öğrenci görüşleri

Suggested APA Citation /Önerilen APA Atıf Biçimi:

Tetik, S., & Cebesoy, Ü.B. (2019). Ortaokul öğrencilerinin organ bağışına yönelik görüşlerinin incelenmesi: Bingöl örneği. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 8(4), 983-1004.
<http://dx.doi.org/10.30703/cije.544020>

*Bu çalışma, Seda Tetik'in Doç. Dr. Ümran Betül Cebesoy danışmanlığında yürütmüş olduğu yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Uzman Öğretmen, Büyüksahinbey Ortaokulu, Gaziantep/Türkiye

Teacher, Buyuksahinbey Middle School, Gaziantep/Turkey

e-mail: sedaisik@gmail.com ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2815-2383>

² Doç. Dr., Uşak Üniversitesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü, Uşak/Türkiye

Ass. Prof., Uşak University, Department of Mathematics and Science Education, Uşak/Turkey

e-mail: ubetulcebesoy@gmail.com ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7753-1203>

Investigation of Middle School Students' Opinions about Organ Donation: The Case of Bingol

Abstract

The importance of organ donation is increasing day by day. Considering that each individual may need organ donation in future, it is important to be sensitive about organ donation. Thus, raising individuals' awareness about organ donation starting from early ages becomes important. The aim of this study was to investigate the opinions of 7th and 8th grade students about organ donation. The sample of the study consisted of 850 students in three middle schools in urban and rural areas of Bingol city center. The data were obtained through a questionnaire which consisted of open-ended questions. The questionnaire consisted of demographic information and opinion parts. Descriptive statistics (percentage and frequency analysis) and content analysis were used to analyze and interpret the data. The majority of the participants (70.38%) stated that they want donate their organs while 29.62% of them were opposed to organ donation. In depth analysis revealed that 40.83% of students want to donate their organs because of 'saving life' and 40.30% of them wanted to donate their organs because of 'religious factors'. On the other hand, the students who were not willing to donate their organs explained their reasons as 'disrupting body integrity' (40.87%) and 'their parents' being opposed to organ donation (37.3%). In addition, this study revealed that students were partially knowledgeable and held misconceptions about organ donation. Suggestions about how to increase students' awareness about organ donation are proposed.

Keywords: Organ donation, middle school students, students' opinions

Giriş

Sosyobilimsel konular ikilemler içeren, açık uçlu ve tartışmalı konulardır. Bu konuların ele alınmasında ahlaki, etik ve hukuki pek çok bakış açısından faydalanılmaktadır (Sadler ve Zeidler, 2004, 2005). İlgili alan yazında pek çok konu sosyobilimsel konular bağlamında ele alınmıştır: Genetik testler, genetiği değiştirilmiş gıdalar, gen terapisi ve uygulamaları, klonlama, kök hücre araştırmaları, küresel ısınma, kürtaj, organ bağıışı (Klop ve Severiens, 2007; Sadler ve Zeidler, 2004; 2005; Siani ve Assaraf, 2016). Bu konular hayatın içerisinde yer aldığı için öğrencilerin sosyobilimsel konuları tartışabilmeleri, var olan durumu analiz edebilmeleri bunun yanı sıra veriye dayalı karar verebilmeleri gerekmektedir (Topçu, 2015).

2013 yılı öncesinde, sosyobilimsel konular, fen bilimleri programında daha çok fen-teknoloji-toplum-çevre yaklaşımı içerisinde yer alırken 2013 yılında, sosyobilimsel konular doğrudan fen bilimleri programında yer almaya başlamıştır. 2013 yılı İlköğretim Fen Bilimleri Programında sosyobilimsel konuların, programın amaçlarına ve içeriğine yansıtıldığı görülmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013). 2018 yılında güncellenen fen bilimleri programında sosyobilimsel konuların fen bilimleri öğretim programının özel amaçları (Sosyobilimsel konuları kullanarak muhakeme yeteneği, bilimsel düşünme alışkanlıkları ve karar verme becerileri geliştirmek) arasında yer aldığı görülmektedir (MEB, 2018).

Organ bağıışı, içerdiği ikilemlerden dolayı önemli sosyobilimsel konulardan biridir (Siani ve Assaraf, 2016). Organ bağıışı hastaların hayatını kurtararak yaşam süresini ve kalitesini artırmak amacıyla yapılmaz. Ancak bu konu; dini inançlar, organ nakline karşı olumsuz tutumlara sahip olma, düzgün işleyen bir sürecin takip edilememesi veya yoksul insanların bu sürece yeterince dahil olaması gibi nedenlerle tartışılmaktadır. Bundan dolayı, organ bağıışı sosyobilimsel bir konu olma özelliği

taşımaktadır (Evren Yapıcıoğlu, 2016; Harman ve Çökelez, 2017; Toraman ve Aydın, 2013).

İlgili alan yazında organ bağışısı, organ yetmezliğine karşı bir tedavi yöntemi olarak görülmekte ve herhangi bir nedenden ötürü işlevini kaybeden organın yerine canlı veya kadavradan o organın nakli olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde, kalp, karaciğer, böbrek, pankreas, ince bağırsak, kemik iliğı, kan, deri ve kornea gibi pek çok organın bağışısı gerçekleştirilebilmektedir (Özdağ, 2001). Organ bağışısı konusunda her geçen gün daha büyük gelişmeler yaşanmasına rağmen, organ bağışısında en temel nokta, nakledilecek organın bulunmasıdır. Batı ülkelerinde organ nakilleri genellikle kadavradan elde edilirken ülkemizde genellikle canlı donörlerden hatta hasta yakınlarından elde edilmektedir (Özdağ, 2001). Ülkemizde Organ, Doku Nakli ve Diyaliz Hizmetleri Daire Başkanlığı Resmi Sayfası 2018 verilerine göre 2018 yılında 26263 kişi organ beklerken 3387'si böbrek olmak üzere toplam 5597 organ nakli gerçekleşmiştir (Organ, Doku Nakli ve Diyaliz Hizmetleri Daire Başkanlığı Resmi Sayfası, 2018). Bu durum ülkemizde organ bağışısı sayısının istenilen düzeyde olmadığı ve organ bağışısı konusunda toplumun farkındalığının arttırılması gerektiğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Organ bağışısı konusunda yapılan çalışmaların sayısı son yıllarda artış göstermektedir. Bu çalışmaların önemli bir kısmı, katılımcıların organ bağışısına yönelik görüşlerini ortaya çıkarmaya yöneliktir. Yine bu çalışmaların önemli bir kısmının örneklemi üniversite öğrencileri oluştururken (Bölükbaş, Eyüpoğlu ve Kurt, 2004; Doğan, 2009; Gürkan ve Kahraman, 2018, 2019; Kılıç, Koçak, Türker, Gürpınar ve Gülerik, 2010; Savaşer, Mutlu, Çağlar, Doğan ve Canbulat, 2012; Toru ve Ayada, 2014; Yaşar, Oğur, Uçar, Göçgeldi, Yaren, Tekbaş vd., 2008; Yazıcı, Kavak, Kaya, Tekin ve Kalaycı, 2015), bir kısmı hasta yakınları ile (Özkan ve Yılmaz, 2009; Şen ve Özyayın, 2004), bir kısmı ise sağlık personeli (Aytaş, Ünal ve Kartalçı, 2011; Balcı ve Şahingöz, 2014; Efil, Şişe, Üzel ve Eser, 2013; Kara, Selman ve Öngel, 2012) ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmaların sonuçları toplumun organ bağışısı konusunda ne derece farkındalığa sahip olduğunun anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Örneğın, Doğan (2009) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada (N=1019) üniversite öğrencilerinin %40'ının organ bağışısının dinen sakıncalı olduğunu belirttiğini ve %69.8'inin ise ailelerinin organ bağışısı yapmalarına karşı olduğunu ifade ettiklerini bulmuştur. Savaşer vd. (2012) bilgi düzeyi ile organ bağışısı arasında olumlu bir ilişki olduğunu organ bağışısı konusunda bilgili bireylerin organ bağışısı yapmaya daha istekli olduğunu belirlerken öğrencilerin organ bağışısında bulunmama nedenlerini inceleyen Bölükbaş vd. (2004); dini inanışlar, vücut bütünlüğünün bozulmasını istememe, korku ve kendini hazır hissetmeme gibi nedenlerin olduğunu belirlemişlerdir. Kılıç vd. (2010) ise öğrencilerin organ bağışısında bulunmak isteme nedenlerini insanlığa hizmet ve çürüyüp gidecek organların işe yaraması olarak nitelendirdiğini belirlemiştir. Yaşar vd. (2008) yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinin organ bağışısı konusundaki bilgi düzeylerini yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu durum sadece üniversite öğrencilerine özgü bir durum değildir. Sağlık personeli ve halk ile yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Örneğın Balcı ve Şahingöz (2014) hemşirelerin organ bağışısı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını belirlemiştir. Hasta yakınları ile yapılan diğeri bir çalışmada ise katılımcıların organ bağışısı isteme nedenleri arasında, genellikle 'hayat kurtarmak', 'öldükten sonra organının

başkasında yaşaması', 'ileride kendisinin de organa ihtiyacı olabileceği' ve 'insanlık görevi' olması gibi sebepler ifade ederken organ bağışlamak istemeyen bireylerin ise genellikle 'dini inançlar', 'ailenin organ bağışına karşı olması', 'vücut bütünlüğünün bozulmasını istememek', 'hekimlere güvensizlik' ve 'kişisel tercihler'den dolayı organ bağışında bulunmak istemediklerini belirlenmiştir (Özkan ve Yılmaz, 2009). Bu durum, toplumsal olarak organ bağışı konusunda yeterince farkında olmadığımız şeklinde yorumlanabilir. Ancak bu durum, sadece ülkemize özgü bir durum değildir. Örneğin, Bedi, Hakeem, Dave, Lewington, Sanfey ve Ahmad (2015) tıp fakültesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin organ bağışına yönelik tutumlarını incelemiş ve organ bağışına yönelik bilgilerinin sınırlı olduğunu ancak tutumlarının ise olumlu olduğunu belirlemiştir. Burra vd. (2005) tıp öğrencileri (N=100) ile gerçekleştirdikleri çalışmada, katılımcıların %96'sının organ bağışına yönelik pozitif tutumlara sahip olduklarını ancak öğrencilerin %12'sinin organ bağışında bulunmak istemediklerini ve %6'sının ise organ bağışına şüpheyle yaklaştığını belirlemişlerdir.

Peki, daha küçük yaşta öğrenciler organ bağışı konusunun ne kadar farkındadır? Bu konu gerek ulusal gerekse uluslararası araştırmacıların dikkatini çekmiş ve ortaokul ile lise öğrencilerine yönelik çalışmalarla öğrencilerin organ bağışı konusundaki farkındalıkları belirlenmeye çalışılmıştır (Ay Kaşıkçı, 2010; Çetin ve Harman, 2012; Çetin, 2013; Gökçe, Özer, ve Kilci, 2016; Sanner, 2002; Tarhan, Dalar, Yıldırımoglu, Sayar ve Altın, 2012; Tetik ve Cebesoy, 2018). Ay Kaşıkçı (2010) lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmada (N= 1940) öğrencilerin %52'sinin nedensiz bir şekilde organ bağışında bulunmak istemediğini belirlerken; Çetin (2013) yaptığı çalışmada özel liselerde, fen, meslek ve Anadolu liselerinde öğrenim görmekte olan lise öğrencilerinin (N=1130) %51.6'sının organ bağışında bulunmak istemediği sonucuna ulaşmıştır. Çetin ve Harman (2012) lise 11.ve 12. sınıf öğrencilerinin organ bağışı konusundaki bilgi ve tutumlarını incelemiştir. Öğrencilerin %30'unun organ bağışı konusunda bilgi sahibi olduğu ve %43'ünün ise organ bağışının dinen sakıncalı olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Gökçe, Özer ve Kilci (2016) 7. sınıf öğrencileri ve aileleri ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin organ bağışının hayat kurtarmayı ve yardımlaşmayı sağladığını ve paylaşma duygularını güçlendirdiğini ifade ettikleri belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin ailelerinin organ bağışı konusundaki bilgilerinin sınırlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrenci velilerinin dini inanç ve kültürel yapıyı organ bağışına engel olarak algıladıkları görülmüştür. Tetik ve Cebesoy (2018) de, 272 ortaokul öğrencisiyle gerçekleştirdikleri çalışmada öğrencilerin %70'inin organ bağışında bulunmak istediğini belirlemiştir. Bununla birlikte yapılan çalışmaların bir kısmının eğitsel uygulamalar olduğu görülmüştür (Bakioğlu ve Karamustafaoğlu, 2014; Milaniak, Przyblowski ve Sadowski, 2010; Shu vd. 2011; Siebelink, Geerts, Albers, Roodbol ve Van de Wiel, 2011; Siebelink Verhagen, Roodbol, Albers ve Van de Wiel, 2017; Yavuz Topaloğlu ve Balkan Kıyıcı, 2018). Örneğin; Yavuz Topaloğlu ve Balkan Kıyıcı (2018), 7.sınıf öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, diyaliz merkezine yapılan ziyaretin öğrencilerin organ bağışı konusundaki farkındalıklarını arttırdığını; katılımcıların 'kaliteli yaşam imkanı sunma', 'hayat kurtarma', 'organ bekleyenlerin çoğalması' gibi nedenlerden dolayı organ bağışına yönelik olumlu tutumlar içinde olduklarını belirlemiştir. Benzer şekilde Bakioğlu ve Karamustafaoğlu, (2014) diyaliz merkezine gerçekleştirilen gezinin 7.sınıf öğrencilerinin organ bağışının önemi konusundaki farkındalığını

arttırdığını belirlemiştir. Benzer sonuçlar, Siebelink vd. (2011; 2017)'nin yaptıkları çalışmaların sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Organ bağışı konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde hem öğretmenler hem de öğrenciler fen bilimleri programında organ bağışı konusuna yer verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir (bkz. Sanner, 2002; Siebelink vd., 2017). Benzer şekilde Siebelink vd. (2017), organ bağışı konusunda öğrencileri bilgilendirmek ve öğrencilerde farkındalık yaratmak için en iyi yaş aralığının 10-11 yaş aralığı olduğunu ifade etmişlerdir. Yapılan çalışmalardan da yola çıkarak organ bağışı konusunun fen bilimleri programlarına ortaokul döneminden itibaren dahil edilmesi önem kazanmıştır. Bu durum, yenilenen 2013 ve 2018 fen bilimleri öğretim programlarının da şekillenmesinde rol oynamıştır. 2013 fen bilimleri öğretim programında organ bağışı ile ilgili 'Organ bağışının toplumsal dayanışma açısından önemini kavrar' kazanımı 7. Sınıf kazanımları içerisinde yer alırken 2018 fen bilimleri öğretim programında aynı kazanım 6. Sınıf kazanımları arasında yer almaktadır. Dolayısıyla daha erken yaşlardan itibaren öğrencilerin organ bağışına yönelik farkındalıkları artırılması hedeflenmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013; 2018). Aynı zamanda, Sağlık Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı birlikte hareket ederek organ bağışına karşı farkındalığı arttırmak amacıyla 3-9 Kasım haftası ilk ve ortaokullarda Organ Nakli Haftası olarak ele alınmaktadır. Bu kapsamda çeşitli programlar gerçekleştirilmektedir. Bu durum da, ortaokul ve ilkokul düzeyinde organ bağışı farkındalığının artırılmasının önemini vurgulamak açısından önem arz etmektedir. Yapılan çalışmalar da eğitilmiş bireylerin bu konudaki farkındalıklarının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (bkz. Barcellos, Araujo, ve Costa, 2005; Öztürk Emiral, Atalay, Altunok, Gökler, Onsun ve Metintaş, 2017; Savaşer vd. 2012). Dolayısıyla, organ bağışı konusunun küçük yaşlardan itibaren fen bilimleri programlarına dahil edilerek bu konuda öğrencilerin farkındalıklarının artırılması önem taşımaktadır. Burada yola çıkılarak bu çalışmada ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin organ bağışı konusundaki görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin organ bağışına yönelik bilgileri nedir?
2. Ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin organ bağışı konusunda sahip olduğu kavram yanılgıları nelerdir?
3. Ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencileri organ bağışı ile ilgili bilgileri hangi kaynaklardan edinmektedir?
4. Ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin organ bağışına yönelik görüşleri nelerdir?

Yöntem

Bu çalışmada, çalışmanın problem durumuna uygun olarak nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ve eğitim araştırmalarında mevcut durumu belirlemek amacıyla kullanılan tarama yöntemi (survey) kullanılmıştır. Veriler belirli bir çalışma grubundan belirli bir zaman dilimi içerisinde toplandığı için kesitsel tarama yöntemi tercih edilmiştir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2011).

Çalışma Grubu

Çalışmanın çalışma grubunu Bingöl il merkezinde üç farklı ortaokulda 7. ve 8. sınıfta öğrenim görmekte olan 850 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler, 2017-2018 eğitim öğretim yılının ikinci yarısında toplanmıştır. Veri toplama sürecinde, 2013 yılında güncellenen fen bilimleri dersi öğrenim programı kullanılmakta olduğundan, organ bağışi konusu, 7. sınıfın 1. Ünitesi olan Vücutumuzdaki Sistemler ünitesinde yer alan Organ Bağışi konusu (Kazanım 7.1.5) kapsamında ele alınmıştır. Dolayısıyla organ bağışi konusuna 7. sınıfın birinci döneminde yer verilmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın verileri ikinci dönem toplanmıştır ve 7. ve 8. sınıf öğrencileri çalışma kapsamına alınmıştır. Gerekli kurumsal yazışmalar tamamlandıktan ve resmi izinler alındıktan sonra, anket belirlenen okullarda birinci yazar tarafından uygulanmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur:

Tablo 1
Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Tanıtıcı özellik	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kız	415	48.8
Erkek	435	51.2
Sınıf seviyesi		
7.sınıf	468	55.1
8.sınıf	382	44.9
Yerleşim yeri		
Köy	58	6.8
Kasaba	2	0.2
İlçe	14	1.7
İl Merkezi	776	91.3
Aylık Gelir Düzeyi		
0-750 TL	88	10.4
750-1500 TL	211	24.8
1500-2250 TL	198	23.3
2250-3000 TL	152	17.9
3000 ve Üzeri	201	23.6
Anne Öğrenim Düzeyi		
Okuryazar değil	146	17.2
İlkokul	286	33.6
Ortaokul	199	23.5
Lise	143	16.8
Üniversite	76	8.9
Baba Öğrenim Düzeyi		
Okuryazar değil	38	4.4
İlkokul	163	19.2
Ortaokul	194	22.8
Lise	231	27.2
Üniversite	224	26.4
Toplam	850	100

Çalışmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımına bakıldığında, katılımcıların %51.2’sini erkek öğrenciler oluştururken %48.8’ini ise kız öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin %55.1’i 7. sınıfta, %44.9’u 8. sınıfta öğrenim

görmektedir. Öğrencilerin önemli bir kısmı (%91.3) şehir merkezinde yaşadığını ifade ederken, %6.8'i köyde, %1.7'si ilçede ve %0.2'si ise kasaba yaşadığını belirtmiştir. Katılımcıların anne eğitim düzeyleri incelendiğinde ise katılımcıların yarısından fazlasının anne eğitim düzeyi lise altı düzeyde yer almaktadır. Örneğin katılımcıların %33.6'sının annesi ilkokul mezunu, %23.5'inin annesi ortaokul mezunu iken %17.2'sinin ise okuryazar olmadığı görülmektedir. Baba öğrenim düzeyleri incelendiğinde, öğrencilerin %27.2'sinin babası lise, %26.4'ünün üniversite, %22.8'inin ortaokul, %19.2'sinin babası ise ilkokul mezunu iken %4.4'ünün babası okuryazar olmadığı görülmüştür. Çalışmaya katılan öğrencilerin ailelerinin aylık gelirleri incelendiğinde ailelerin %24.8'inin 750-1500 TL, %23.6'sının 3000 TL ve üzerinde, %23.3'ünün 1500-2250 TL, %17.9'unun 2250-3000 TL ve %10.4'ünün ise 0-750 TL gelire sahip olduğu görülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanması için araştırmacılar tarafından ilgili alanyazın taranarak oluşturulmuş anket formu kullanılmıştır (Aytaş vd., 2011; Bölükbaş, Eyüpoğlu ve Kurt, 2004; Demir Doğan, Uzun, Kaya, Ekinci ve Altınkaynak, 2016; Kacaraoğlu, Peker ve Üçer, 2011; Kara vd., 2012; Kılıç vd., 2010; Koçak, Aktaş, Senol, Kaya ve Birgin, 2010; Özer vd., 2008; Özkan ve Yılmaz, 2009; Şen ve Özaydın, 2004; Şıpkın, Şen, Akan ve Malak, 2010; Yaşar vd., 2008). Anket formunun ilk bölümü öğrencilerin demografik özelliklerini içermektedir. Bu demografik özellikler; cinsiyet, anne-baba eğitim durumu, gelir düzeyi, yerleşim yeri, ailede kronik hastalığın bulunma durumundan oluşturmaktadır. İkinci bölümü ise öğrencilerin; organ bağışına ilişkin bilgilerini ve düşüncelerini ifade etmelerine olanak sağlamak üzere oluşturulmuş seçmeli ve açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Daha sonra oluşturulan anket formunun kapsam geçerliliği incelenmiştir. Anket formunun kapsam geçerliliği, alan uzmanın geliştirilen anket formunun formatı ve içeriği bakımından incelemesi sonucu sağlanmaktadır (Fraenkel vd. 2012). Anket formunun kapsam geçerliliği sağlamak amacıyla oluşturulan açık uçlu sorular, biyoloji alan uzmanı (doktorasını biyoloji alanında tamamlamış), biyoloji alan eğitimi uzmanı (doktorasını biyoloji alan eğitimi alanında tamamlamış) ve fen eğitimi alan uzmanı (sosyobilimsel konularda doktorasını tamamlamış) olmak üzere üç uzmana gönderilmiştir. Uzmanlardan görüşlerini almak üzere 'Organ Bağışına yönelik Görüş Anketi Uzman değerlendirme formu' oluşturulmuştur. Bu formda, her bir soru için uzmanın görüş bildirebileceği bir alan sağlanmıştır. Örnek bazı maddeler aşağıda sunulmuştur:

Bu şekilde, üç uzmanın görüşleri araştırmacı ve tez danışmanı tarafından incelenmiş ve uzmanların önerilerine uygun hale getirilerek anket formuna son hali verilmiştir. Daha sonra geliştirilen anket formu, Uşak ilinde 272 ortaokul öğrencisine uygulanarak pilot çalışması yapılmıştır.

Tablo 2

Anket Maddelerinde Uzman Görüşü Sonrası Yapılan Değişiklikler

Maddenin ilk hali	Uzman görüşü	Maddenin son hali
Babada kronik hastalık durumu: Var () Yok ()	Kronik hastalık ne demek bilmeyen olabilir daha açık yazılabilir, babanızda yaşam boyunca düzelme göstermeyen diyabet, hipertansiyon, astım, metabolik sendrom ve KOAH gibi hastalıklar var mıdır diye sorabilirsiniz.	Babanızda kronik hastalık (yaşam boyu düzelme göstermeyen diyabet, hipertansiyon, astım, metabolik sendrom veya KOAH gibi) olma durumu: Var () Yok ()
Organ bağıışı için nerelere başvuracağınızı biliyor musunuz? () Evet- herhangi bir sağlık kuruluşuna () Hayır- bilmiyorum	Burada öğrenci evet dediyse nereye bağışlanacağına ilişkin dolduracağı boşluk bırakırsanız daha belirleyici olabilir. Gerçekten bilip bilmediğini öğrenirsiniz, ya da bildiğini sandığı yanlışları ortaya çıkarabilirsiniz	Organ bağıışı için nerelere başvuracağınızı biliyor musunuz? () Evet () Hayır Sorunuzun cevabı evet ise nereye başvuracağınızı yazınız.....

Verilerin Analizi

Çalışmanın verilerinin nicel verilerin çözümlenmesinde istatistiksel analiz paket programı kullanılmıştır. Demografik verilerin analizi ve yorumlanmasında, betimsel istatistikten (yüzde ve frekans analizi) yararlanılmıştır. Anketin ikinci bölümünde yer alan açık uçlu sorulara verilen cevaplar ise nitel betimsel analiz (descriptive analysis) yöntemiyle sistematik bir biçimde incelenmiştir. Bu yöntemde, bir olgunun varlığı ve özellikleri; bu olgunun neden veya nasıl ortaya çıktığından daha önemlidir. Veriler nitel olarak toplanmakla birlikte, frekans, yüzdeler gibi nicel yöntemlerle sunulur (Elliott ve Timulak, 2005; Nassaji, 2015). Açık uçlu soruların cevapları, ilgili alanyazın temel alınarak belirlenen kategoriler çerçevesinde birinci araştırmacı tarafından kodlanmıştır. İlk 30 öğrenci cevabının her iki araştırmacı tarafından bağımsız kodlanması sonrası araştırmacılar bir araya gelerek belirledikleri temaları karşılaştırmış ve görüş ayrılığı ile görüş birliği olan durumlar üzerinde tartışıldıktan sonra fikir birliği sağlanmış araştırmacılar arası kodlayıcı güvenilirliği, Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) formülü kullanılarak görüş birliği (n=38) ve görüş ayrılığı (n=2) bulunmuştur ve kodlayıcı güvenilirliği %90 olarak bulunmuştur.

Bulgular

Bu bölümde, çalışmada belirlenen araştırma soruları doğrultusunda elde edilen bulgular sunulacaktır. Çalışmanın ilk araştırma sorusu olan ortaokul öğrencilerinin organ bağıışı konusunda bilgilerinin ne olduğudur. Bu doğrultuda, öğrencilere çeşitli çoktan seçmeli ve açık uçlu sorular sorulmuştur.

İlk olarak çalışmaya katılan öğrencilere organ bağıışı için gerekli şartları bilip bilmedikleri sorulmuş ve öğrencilerin %47.3'ünün bu şartları bilmediği, %52.7'sinin ise organ bağıışı için gerekli şartları bildiği görülmüştür. Daha sonra bu şartların neler olduğu açık uçlu soru şeklinde sorulmuştur. Öğrencilerin %91.76'sı bu soruya cevap

verirken %8.24'ü (n=70) ise soruyu boş bırakmıştır. Katılımcıların verdikleri cevapların kategorileri, Tablo 3'te sunulmuştur:

Tablo 3

Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Organ Bağışında Bulunabilmek için Gerekli Şartlara İlişkin Verdikleri Cevaplar

Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)
18 yaşını doldurmuş olmak	216	27.69
Sağlıklı olmak	163	20.9
Karar verme yeteneğine sahip olmak	111	14.23
Ailesinin rızası olmak	97	12.43
18 yaşını doldurmuş olmak ve sağlıklı olmak	81	10.38
18 yaşını doldurmuş olmak ve ailesinin izni olmak	69	8.85
18 yaşını doldurmuş olmak, sağlıklı olmak ve ailesinin izni olmak	43	5.43

Organ bağışında bulunabilmek için 18 yaşını doldurmuş olmak ve akıl sağlığı yerinde olmak gerektiği 2238 sayılı Organ Nakli Kanunu ile belirtilmiştir. Dolayısı ile bu iki koşul organ bağışı için gereklidir. Ancak bir kişi akıl sağlığı yerinde iken organlarını bağışlamış olsa bile ölmesi durumunda ölen kişinin aile bireylerinin de onayı gerekmektedir. Yani eğer ölen kişi organlarını bağışlamışsa bu kişinin birinci derece yakınlarından etik olarak onay alınmaktadır. (Polat, 2016). Dolayısıyla bu soruda 18 yaşını doldurmuş olmak, karar verme yeteneğine sahip olmak ve aile rızasının olması cevapları aranmıştır. Bu nedenle, öğrencilerden organ bağışında bulunmak için gerekli şartları sadece 43 kişi (%5.43) doğru bir şekilde ifade etmiştir. Diğer cevap kategorileri bu kapsamda kısmen olarak nitelendirilebilir.

Daha sonra öğrencilere, böbrek, karaciğer, kalp, kemik iliği ve kornea gibi organlardan hangilerinin bağışlanabileceği sorulmuş olup, öğrencilerin %76.5'i böbrek, %68.4'ü karaciğer, %51.8'i kalp, %41.6'sı kemik iliği, ve %29.5'i kornea cevabını verdikleri belirlenmiştir. Bu organların hepsi bağışlanabilir olmasına rağmen öğrencilerin sadece %37.1'i (n=315), bu organların hepsinin bağışlanabileceğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra, öğrencilere organ bağışı için nereye başvurabilecekleri sorulmuş olup, katılımcıların %43.8'inin nereye başvurulacağını bilmediği ve %56.2'sinin ise nereye başvurulacağını bildiği görülmüştür. Yine öğrencilere organ bağışı için nereye başvurabilecekleri bilip bilmedikleri sorulmuş olup öğrencilerin %43.8'i organ bağışı için nerelere başvurması gerektiğini bildiğini ifade ederken %56.2'si ise organ bağışı için nerelere başvurması gerektiğini bilmediğini ifade etmiştir. Bu soruya evet şeklinde cevap veren öğrencilerin %44.6'sının organ bağışı için hastanelere (n= 372), %32'sinin organ nakli merkezlerine (n=166) ve %23.4'ünün ise hem organ bağışı merkezlerine hem de hastanelere başvurulabileceğini ifade ettikleri görülmüştür (n=87). Organ bağışı için organ nakli merkezine veya organ bağışı birimi bulunan bir hastaneye başvurulabileceği göz önüne alındığında (Türkiye Organ Nakli Vakfı, 2016), evet cevabı veren öğrencilerin önemli bir kısmının bu konuda kısmen bilgi sahibi olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin organ bağışında bulunabilmek için gerekli şartlara ilişkin verdikleri cevaplar aynı zamanda öğrencilerin organ bağışı konusunda kavram yanlışları olduğunu da ortaya çıkarmıştır. Bu yanlışlar, Tablo 4'te sunulmuştur:

Tablo 4

Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Organ Bağışı Konusunda Sahip Oldukları Kavram Yanılgıları

Öğrenci cevapları	Frekans (f)	Yüzde (%)	Örnek öğrenci cevabı
Kan Grubunun Uyması	38	4.47	'Organ bağışlayacağımız hasta ile kan grubumuzun uyması gerek' (Öğrenci 74)
Temiz Kana Sahip Olma	26	3.05	Temiz kana sahip olmamız gerekli ki organ bağışlayabilelim.' (Öğrenci 479)
Yanlış yaş aralığı	16	1.88	'45 yaşının altında olmak gereklidir' (Öğrenci 191)

Öğrencilerin %4.47'si organ bağışında bulunabilmek için 'Kan Grubunun Uyması', %3.05'i 'Temiz Kana Sahip Olma' ve %1.88'i ise yaş aralığını yanlış belirtmiştir. Aslında kan grubunun uyması, organ bağışı için istenen bir durumdur ancak bir gereklilik değildir (Acıbadem Hastanesi Organ Nakli Merkezleri, 2019; Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi, 2019). Dolayısıyla bu cevaplar kavram yanılgısı grubunda kategorize edilmiştir.

Çalışmanın üçüncü araştırma sorusu kapsamında, öğrencilerin organ bağışı konusundaki bilgilerini hangi kaynaklardan edindikleri incelenmiştir ve öğrenci cevapları Tablo 5'te sunulmuştur:

Tablo 5.

Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Bilgi Kaynakları

Tanıtcı özellik	Frekans (f)	Yüzde (%)
Organ Bağışı konusundaki bilgi kaynakları*	850	100
Ders Kitabı	435	51.2
Organ Bağış Merkezi	87	10.2
Dergi Gazete	241	28.4
İnternet	442	52.0
Televizyon	368	43.3
Diğer	37	4.4

*Bazı öğrenciler birden fazla cevap işaretlemiştir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin organ bağışı konusunda bilgi kaynakları incelendiğinde, katılımcıların %52'sinin bilgilerini internetten, %43.3'ünün televizyondan, %51.2'sinin ders kitaplarından, %28.4'ünün dergi ve gazete gibi yayın organlarından ve %4.4'ünün ise diğer kaynaklardan bilgi aldığı görülmektedir.

Bunun yanı sıra, öğrencilere organ bağışı konusunda ne düşündükleri sorulduğunda, öğrencilerin %70.38'ini oluşturan 598 öğrenci organ bağışında bulunmak isteğini ifade ederken 252 öğrenci ise organ bağışında bulunmak istemediğini ifade etmiştir (%29.62). Daha sonra ise organ bağışında bulunmak isteyen ve istemeyen öğrencilerin sundukları nedenler incelenmiştir ve öğrencilerin sundukları nedenler kategorize edilmiştir (Tablo 6 ve Tablo 7). Organ bağışında bulunmak isteyen öğrencilerin sundukları nedenler ve örnek öğrenci cevapları Tablo 6'da sunulmuştur:

Tablo 6

Öğrencilerin Organ Bağışında Bulunmak İsteme Nedenleri (n= 598)

Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)	Örnek Öğrenci Cevapları
Hayat kurtarma	298	49.83	'Evet, [organ bağışında bulunmak isterim]. Çünkü bir kişinin hayatını kurtararak o kişinin yaşamasına sebep olurum.' (Öğrenci 98) 'Evet, [organ bağışında bulunmak isterim]. Çünkü bir insana daha hayat vermek bence çok güzel.' (Öğrenci 52)
Dini duygular	241	40.30	'Evet, [organ bağışında bulunmak isterim]. Çünkü organlarımı bağışlayarak sevaba girmiş olurum.' (Öğrenci 152) 'Evet, [organ bağışında bulunmak isterim]. Organ bağışında bulunarak kişinin duasını almış ve sevaba girmiş olurum.' (Öğrenci 834)
İnsanlara yardımcı olma	41	6.86	'Evet, [organ bağışında bulunmak isterim]. Çünkü yardıma ihtiyacı olan insanların yardımına koşmalıyız.' (Öğrenci 459) 'Evet, [organ bağışında bulunmak isterim]. Mesela bir insan benim sayemde sağlığına kavuşsa ben çok mutlu olurum. O kişiye yardım etmek beni gururlandırır.' (Öğrenci 367)
Bilime yardımcı olma	18	3.01	'Evet, [organ bağışında bulunmak isterim]. Çünkü bu sayede belki tıp ve bilim ilerler.' (Öğrenci 741) 'Evet, [organ bağışında bulunmak isterim]. Herkes organ bağışında bulursa bilim dünyasına çok katkı olur.' (Öğrenci 569)

Organ bağışında bulunmak isteyen 598 öğrencinin açıklamalarına bakıldığında, öğrencilerin önemli bir kısmının %49.83'ü 'hayat kurtarma' ve %40.40'u 'dini duygular' nedeniyle organ bağışında bulunmak istedikleri, bunun yanı sıra öğrencilerin %6.86'sı insanlara yardımcı olma ve %3.01'i bilime yardımcı olmak amacıyla sebebiyle organ bağışında bulunmak istedikleri görülmüştür. Benzer şekilde organ bağışında bulunmak istemeyen öğrencilerin (n=252) de neden organ bağışında bulunmak istemedikleri incelenmiştir (Tablo 7).

Tablo 7

Öğrencilerin Organ Bağışında Bulunmak İstememe Nedenleri (n= 252)

Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)	Örnek Öğrenci Cevapları
Vücut bütünlüğünün bozulacağından korkma	103	40.87	'Hayır, [organ bağışında bulunmak istemem]. Ölmeden öncede sonrada vücudumdan parça alınması beni huzursuz eder.' (Öğrenci 839)
Ailenin organ bağışına karşı olması	94	37.3	'Hayır, [organ bağışında bulunmak istemem]. Ailem hem üzülür hem de izin vermez.'
Organların kime verileceğini bilmeme	32	12.70	'Hayır, [organ bağışında bulunmak istemem]. Çünkü bağışladığım organ aileme verilmeyebilir verilecek kişiyi tanımazsam kesinlikle vermem ben.' (Öğrenci 79)
Korku hissetme	23	9.13	'Hayır, [organ bağışında bulunmak istemem]. Belki başkalarının yaşaması için güzel bir şeydir ama ben çok korkuyorum.' (Öğrenci 84)

Öğrencilerin organ bağışında bulunmak istememe nedenleri incelendiğinde, öğrencilerin neredeyse yarıya yakını (%40.87) 'vücut bütünlüğü bozulması', %37.3'ü 'ailenin organ bağışına karşı olması', %12.70'i 'organların kime verileceğini bilmeme' ve %9.13'ü ise 'korku hissetme' sebepleri nedeniyle organ bağışında bulunmak istemediğini belirtmişlerdir.

Son olarak çalışmaya katılan öğrencilere organ bağışının önemi konusunda ne düşündükleri sorulmuş ve bu açık uçlu soruya verdikleri cevaplar incelenmiştir (Tablo 8):

Tablo 8

Öğrencilerin Organ Bağışının Önemi Konusundaki Düşünceleri (N= 850)

Kategoriler	Frekans (f)	Yüzde (%)	Örnek Öğrenci Cevabı
Toplumsal dayanışma	467	54.94	'Organ bağışı bekleyen birine organ bağışında bulunmalıyız. Çünkü ilerde bizim de organ bağışına ihtiyacımız olabilir.' (Öğrenci 278)
Hayat kurtarma	253	29.76	'Organ bağışının önemli olduğunu düşünüyorum çünkü birçok insanın hayatını kurtarmış oluyoruz.' (Öğrenci 632)
İnsanlara yardımcı olma	87	10.23	'Organ bağışında bulunmak önemlidir. Ben o zor durumda olan insana yardım için organlarımı bağışladım.' (Öğrenci 583)
Bilime katkı sağlama	43	5.05	'Organ bağışı ile insanlar ölmez ve bu olay bilime katkı sağlar.' (Öğrenci 65)

Öğrencilerin organ bağışının önemine ilişkin cevapları incelendiğinde; katılımcıların %54.94'ünün toplumsal dayanışma açısından %29.76'sının ise hayat kurtardığı için organ bağışının önemli olduğunu düşündükleri görülmüştür. Bunun yanı sıra, öğrencilerin %10.23'ü organ bağışının insanlara yardımcı olmaya katkı sağladığı için ve öğrencilerin %5.05'i de organ bağışının bilime katkı sağlamaya yardımcı olduğu için önemli olduğunu düşünmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin organ bağışı konusundaki bilgileri, sahip oldukları kavram yanlışları, bu bilgilerini elde ettikleri bilgi kaynakları ve görüşleri incelenmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin organ bağışı konusunu 7. sınıfın birinci dönemindeki kazanım kapsamında gördükleri düşünüldüğünde, öğrencilerin organ bağışı konusundaki bilgilerinin istenilen düzeyde olmadığı düşünülmektedir. Çalışmaya katılan öğrencilerin sadece %27.3'ü organ bağışı konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunu ve %61.1'i ise kısmen bilgi sahibi olduğunu ifade etmiştir. Yine sorulan diğer sorularla, bağışlanabilecek organlar, organ bağışında bulunulabilecek yerlerle ilgili bilgileri de incelenmiştir. Öğrencilerin sadece %37.1'i soruda belirtilen böbrek, kemik iliği, karaciğer, kalp, kornea gibi tüm organların bağışlanabileceğini belirtirken, %23.4'ü ise hangi kurumlara organ bağışında bulunabileceklerini doğru bir şekilde ifade etmişlerdir. Bu durum, öğrencilerin organ bağışı konusunda kısmen bilgi sahibi olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu durum farklı öğrenci grupları ile gerçekleştirilen çalışmaların bulguları ile kısmen paralellik göstermektedir. Örneğin, Bölükbaş vd. (2004) da üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada ise öğrencilerin %59.5'inin yeterli bilgiye sahip olduğunu

belirlemiştir. Yine lise öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmalarda da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Örneğin Çetin (2013) Diyarbakır kent merkezindeki farklı türdeki liselerde (özel, fen, Anadolu ve meslek lisesi) öğrenim görmekte olan öğrencilerle gerçekleştirdiği çalışmada, lise öğrencilerinin %91.7'sinin organ bağışının tanımını yapabildiğini ve ancak %65.6'sının organ bağışı için gerekli koşulları ifade edebildiklerini rapor etmiştir. Tarhan vd. (2012) lise son sınıf öğrencilerinin (N=845) %56'sının organ bağışı konusunda bilgi sahibi olduklarını rapor etmişlerdir. Yapılan diğer bir çalışmada, Çetin ve Harman (2012) lise öğrencilerinin organ bağışı konusundaki bilgi ve tutumlarını inceledikleri çalışmada öğrencilerin az bir kısmının (%30) organ bağışı konusunda bilgi sahibi olduklarını belirlemiştir. Ortaokul öğrencileriyle gerçekleştirilen çalışmalar ise çok yenidir (Tetik ve Cebesoy, 2018) ve bu çalışmada elde edilen sonuçlara benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Organ bağışı konusunun ortaokul fen bilimleri dersi programına 2013 yılından itibaren girdiği düşünüldüğünde, bu çalışmada elde edilen sonuçlara dayanılarak öğrencilerin organ bağışı konusundaki farkındalıklarının hala istenen seviyede olmadığı yorumu yapılabilir. Çünkü bu çalışmanın gerçekleştirildiği grup (7. ve 8. sınıf öğrencileri), organ bağışı ile ilgili kazanımı daha önceki dönem (7. sınıfın birinci dönemi) işlemiş olmaları beklenmektedir. Halbuki öğrencilerin çoğu, organ bağışı konusundaki bilgilerini 'kısmen' olarak tanımlamıştır. Bu durumun diğer bir nedeni ise organ bağışının sadece bir kazanımla sınırlandırılmış olması olabilir.

Benzer şekilde, çalışmaya katılan öğrencilerin organ bağışında bulunmak için gerekli şartları kısmen bildikleri, tüm şartları bilen öğrencilerin sadece %5 civarında olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %93.2'si organ bağışında bulunmak için 18 yaşını doldurmuş olmak gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu cevap kısmen doğru olmakla birlikte, organ bağışında bulunabilmek için gerekli tek şart 18 yaşını doldurmuş olmak değildir. 2238 Sayılı Organ ve Doku Alınması, saklanması, aşılması ve nakli hakkındaki kanun çerçevesinde organ bağışında bulunmak isteyen bireylerin ayrıca akli melekelerinin yerine olması da gerekmektedir. Yine ülkemizde bağış kartı olsa bile beyin ölümü gerçekleşmesi durumunda bireyin birinci derece yakınlarından etik olarak izninin alınması da gerekmektedir. Ayrıca bağışta bulunulmak istenen organın sağlıklı olması ve kişinin organ bağışına engel herhangi bir hastalığının olmaması da gerekmektedir (Polat, 2016). Dolayısıyla bu çalışmaya katılan öğrenciler, organ bağışına yönelik şartlardan bazılarını ifade edebilirken tamamını ifade eden öğrenci çok azdır. Bu durum da öğrencilerin organ bağışı konusunda gerekli şartları kısmen bildiği şeklinde yorumlanabilir. Bu durum, ilgili alan yazındaki bulgularla paralellik göstermektedir. Örneğin, Gökçe vd. (2016) yılında yapmış olduğu çalışmada ise çalışmaya katılan öğrencilerin çoğu organ bağışı için 18 yaşından büyük olmaları gerektiğini ifade etmiştir ancak gerekli diğer şartları belirtmemiştir.

Bu çalışmaya katılan öğrencilerin organ bağışında bulunabilecek yaş aralığı, organ bağışında bulunabilecek organlar ve organ bağışı için gerekli şartlar konusunda çeşitli kavram yanılgıları olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, aynı zamanda öğrencilerin organ bağışı konusunda kısmen bilgi sahibi olduğunu bulgusunu da desteklemektedir. Benzer durum, ilgili alan yazında da göze çarpan bir durumdur. Yapılan çalışmalar, öğrencilerin organ bağışı konusunda bilgi eksiklerinin olduğunu rapor etmektedir (Çetin ve Harman, 2012; Gökçe vd. 2016; Tarhan vd. 2012; Tetik ve Cebesoy, 2018)

Çalışmaya katılan öğrencilerin organ bağışısı konusunda temel bilgi kaynaklarının internet ve televizyon olduğu belirlenmiştir. Bu durum ilgili alan yazında örtüşmektedir (Bölükbaş, vd., 2004; Doğan vd., 2016; Koçak vd., 2010; Özkan ve Yıldırım, 2009; Tarhan vd., 2012; Yazıcı vd., 2015). Aslında bu durum, öğrencilerin günlük hayatlarında televizyon izledikleri ve sıklıkla internete girdikleri için beklenen bir durumdur.

Bu çalışmaya katılan ortaokul öğrencilerinin %72.21'i organ bağışlamayı düşündüklerini ve %29.62'si ise organ bağışlamayı düşünmediklerini belirtmişlerdir. İlgili alan yazında organ bağışında bulunmak isteme durumları değışiklik göstermektedir. Örneğin Demir Doğan vd. (2016) üniversite öğrencilerinin %38.7'sinin organ bağışında bulunmak istediğini belirlerken Şıpkın vd. (2009) çalışmaya katılan öğretim elemanlarının %53.7'sinin organ bağışında bulunmak istediklerini belirlemiştir. Bu çalışmaya katılan öğrencilerin organ bağışında bulunmayı istemelerinin en önemli nedenini hayat kurtarma (%49.83) ve dini duygular (%40.40) oluşturmaktadır. Ayrıca insanlara ve bilime yardımcı olma amacıyla da öğrenciler organ bağışında bulunmak istediklerini belirtmişlerdir (sırasıyla %5.52 ve %3.29). Katılımcıların organ bağışında bulunmak istemelerinin nedenleri alan yazında da sıklıkla incelenen bir durumdur (Bölükbaş vd., 2004; Efil vd., 2013; Koçak vd., 2010; Özkan ve Yılmaz, 2009; Tetik ve Cebesoy, 2018; Yazıcı vd., 2015; Yavuz Topaloğlu ve Balkan Kıyıcı, 2018). Bu çalışmalara katılan katılımcıların önemli bir kısmı hayat kurtarmayı bir gerekçe olarak belirtmişlerdir. Örneğin Efil vd. (2013) yaptıkları çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinin %38.5'inin, Yazıcı vd. (2015) ise hemşirelik öğrencilerinin %57.6'sının 'hayat kurtarma' nedeniyle organ bağışında bulunmak istedikleri belirlenmiştir. Yavuz Topaloğlu ve Balkan Kıyıcı (2018) da 7. Sınıf öğrencileriyle yaptıkları çalışmada öğrencilerin hayat kurtarma, kaliteli yaşam imkânı sunma gibi nedenlerden dolayı öğrencilerin organ bağışında bulunmak istediklerini belirlemiştir. Dini duygular nedeniyle öğrencilerin organ bağışında bulunmak istemeleri ilginç bir sonuçtur. Çünkü alan yazında tam tersine dinen sakıncalı gördükleri için katılımcıların organ bağışında bulunmak istemedikleri rapor edilmiştir (Balcı ve Şahin, 2014; Bölükbaş vd. 2012; Çetin ve Harman, 2012; Gökçe vd., 2016).

Bu çalışma kapsamında bulunan öğrencilerin organ bağışında bulunmak istememe nedenleri de incelenmiştir. Öğrencilerin önemli bir kısmı 'Vücut bütünlüğü bozulacağından' ve 'Ailesinin organ bağışına karşı olması' sebebiyle organ bağışında bulunmak istemediklerini belirtmişlerdir (sırasıyla %40.87 ve %37.3). Kalan kısmı ise korku hissettiklerinden ve organlarının kime verileceği endişesinden dolayı organ bağışında bulunmak istemediklerini belirtmişlerdir. Bu gerekçeler, ilgili alan yazında da sıklıkla rastlanan gerekçelerdir. Örneğin, sağlık çalışanlarının organ bağışına yönelik görüşlerini inceleyen Efil vd. (2013), katılımcıların %36.1'inin 'cesetlerine müdahale edilmesini' istemediklerinden dolayı organ bağışında bulunmak istemediklerini belirlemiştir. Benzer şekilde, Yaşar vd. (2008) Meslek Yüksek Okulu öğrencilerinin %30.2'sinin aynı gerekçe ile organ bağışına karşı oldukları belirlenmiştir. Yine vücut bütünlüğünün bozulması (Bölükbaş vd., 2004; Özkan ve Yılmaz, 2009; Tarhan vd. 2012; Tetik ve Cebesoy, 2018), ailelerin organ bağışına karşı olması (Özkan ve Yılmaz, 2009; Yazıcı vd., 2015) ve korku (Bölükbaş vd., 2004; Özkan ve Yılmaz, 2009; Tarhan vd., 2012) alan yazında rapor edilen diğer engel faktörlerden bazılarıdır.

Katılımcılara, organ bağışının önemi konusundaki görüşleri sorulduğunda, katılımcıların hepsinin organ bağışının önemi konusunda fikir sahibi olduğu; toplumsal dayanışma, hayat kurtarma, insanlara ve bilimsel gelişmelere yardımcı olma gibi nedenle organ bağışının önemini vurguladıkları görülmektedir. Yani bu çalışmaya katılan öğrencilerin organ bağışı konusunda kısmen bilgili olduklarını ve bir kısmının ise organ bağışında bulunmak istememelerine rağmen organ bağışının önemi konusunda fikir sahibi oldukları görülmüştür. Bu durum şu şekilde yorumlanabilir: Fen bilimleri programında organ bağışına ayrılan yer, bir kazanımla sınırlıdır. Dolayısıyla öğretmenlerin bu konuda öğrencilerin farkındalıklarını arttıracak etkinlikler ve uygulamalar yapmaya zamanları olmayabilir. Konunun önemi yüzeysel olarak geçilmiş olabilir. Bununla birlikte eğitsel uygulamaların öğrencilerin organ bağışı konusunda bilgi düzeylerini ve farkındalıklarını arttırdığını rapor eden çalışmalar mevcuttur (Bakioğlu ve Karamustafaoğlu, 2014; Milaniak vd., 2010; Shu vd. 2011; Siebelink, vd. 2011, 2017; Yavuz Topaloğlu ve Balkan Kıyıcı, 2018). Dolayısıyla organ bağışı konusu için kazanım sayısının artırılması, bunun yanı sıra bu konulara ayrılan ders saatlerinin artırılması öğrencilerin farkındalık kazandırılması ve farkındalıklarının artırılması konusunda faydalı olacaktır. Bu noktada, bu konunun öğretimi sadece sınıf içi uygulamalarla kalmamalı, çeşitli okul dışı öğrenme ortamlarının da organ bağışı konusunda öğrencilerin farkındalıklarını arttırmada kullanılmalıdır. Örneğin diyaliz merkezine yapılan okul dışı öğrenme gezilerinin (Bakioğlu ve Karamustafaoğlu, 2014; Yavuz Topaloğlu ve Balkan Kıyıcı, 2018) öğrencilerin bu konularda farkındalıklarını arttırmada etkili olduğu görülmüştür. Dolayısıyla benzer okul dışı öğrenme ortamları da bu konuların öğretiminde etkili bir şekilde kullanılabilir.

Bu çalışma, belirli olarak bir zaman diliminde öğrencilerin görüşlerini incelemekle birlikte, çalışmaya katılan öğrencilerin organ bağışına yönelik kazanımı öğrendiği düşünüldüğünde var olan durumu belirlemeye yardımcı olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla, ileride gerçekleştirilecek çalışmalara yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Acıbadem Hastanesi Organ Nakli Merkezleri, (2019). *Böbrek nakli öncesi*.
<https://www.acibadem.com.tr/organnaklimerkezi/bobrek-nakli-oncesi/>
adresinden edinilmiştir.
- Ay Kaşıkçı, N. (2010). *Lise öğrencilerinin organ bağışına bakışı*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Aytaş, Ö., Kartalçı, Ş., ve Ünal, S. (2011). Bir grup hemşirenin sosyodemografik verileri ve tükenmişlik düzeyleri bağlamında organ bağışına bakış açıları. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 18(1), 26-32.
- Bakioğlu, B. ve Karamustafaoğlu, O. (2014). Okul dışı ortamlarda fen eğitimi: Diyaliz merkezine teknik bir gezi. *Turkish Journal of Teacher Education*, 3(2),15-26.
- Balçı, E., ve Şahingöz, M. (2014). Hemşirelerin organ bağışına bakışları. *Cumhuriyet Medical Journal*, 36(4), 503-511. <https://doi.org/10.7197/cmj.v36i4.5000063831>
- Barcellos, F. C., Araujo, C. L., and Da Costa, J. D. (2005). Organ donation: A population-based study *Clinical Transplantation*, 19(1) 33-37.
<https://doi.org/10.1111/j.1399-0012.2005.00280.x>

- Bedi, K. K., Hakeem, A. R., Dave, R., Lewington, A., Sanfey, H., and Ahmad, N. (2015). Survey of the knowledge, perception, and attitude of medical students at the University of Leeds toward organ donation and transplantation. *Transplantation Proceedings*, 47(2), 247-260. <https://doi.org/10.1016/j.transproceed.2014.11.033>
- Bölükbaş, N., Eyüpoğlu, A., ve Kurt, P. (2004). Organ bağıışı hakkında üniversite öğrencilerinin düşünceleri. *Journal of Experimental and Clinical Medicine*, 21(2), 73-77.
- Burra, P., De Bona, M., Canova, D., D'Aloiso, M. C., Germani, G., Rumiati, R., and Ancona, E. (2005). Changing attitude to organ donation and transplantation in university students during the years of medical school in Italy. *Transplantation Proceedings*, 37(2), 547-550. <https://doi.org/10.1016/j.transproceed.2004.12.255>
- Çetin, G., ve Harman, Ö. (2012). Lise öğrencilerinin organ nakli ve organ bağıışı konusundaki bilgi ve tutumları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 172-177.
- Çetin, Y. (2013). *Diyarbakır kent merkezinde bulunan ortaöğretim öğrencilerinin organ bağıışı ile ilgili bilgi düzeyi ve tutumları*. (Uzmanlık tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Demir Doğan, M., Uzun, İ., Kaya, N., Ekinci, H., ve Altınkaynak, M. (2016). Üniversite öğrencilerinin organ bağıışına bakış açısı ve bilgi düzeyleri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 3(2), 99-105. <https://doi.org/10.17681/hsp.03618>
- Doğan, P. (2009). *Afyon Kocatepe Üniversitesi öğrencilerinin organ bağıışı konusundaki bilgi tutum ve davranışları*. (Yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Doğan, P., ve Toprak, D. (2009). Organ nakli tanımı, kapsamı, dini ve kanuni yönü. *Aile Hekimliği Dergisi*, 3(2), 1-8.
- Efil, S., Şişe, S., Üzel, H., ve Eser, O. (2013). Afyon ilinde halkın ve Afyon Kocatepe Üniversitesi Tıp Fakültesi sağlık çalışanlarının organ bağıışı konusuna ilgilerinin değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3), 361-384.
- Elliott, R., and Timulak, L. (2005). Descriptive and interpretive approaches to qualitative research. In J. Miles and P. Gilbert (Eds.), *A handbook of research methods for clinical and health psychology*, (pp. 147-159). New York, NY: Oxford University Press.
- Evren Yapıcıoğlu, A. (2016). Fen bilimleri öğretmen adaylarının sosyobilimsel durum temelli öğretim yaklaşımı uygulamalarına yönelik görüşleri ve çalışmalarına yansıtmaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 132-151.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., and Hyun, H. (2011). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). New York: McGrawHill.
- Gökçe, N., zer, H., and Kilci, Z. (2016). Organ donation according to the students and their families in example of the social studies course. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 6(1), 84-109. <https://doi.org/10.18039/ajesi.81147>
- Gurkan, G., and Kahraman, S. (2019). Evaluation of pre-service science teachers' argumentation skills, knowledge levels and attitudes regarding organ

- transplantation and donation. *European Journal of Educational Research*, 8(2), 545-558. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.8.2.545>
- Gurkan, G., and Kahraman, S. (2018). Development of an attitude scale to measure attitudes towards organ transplantation and donation of pre-service teachers. *Journal of Baltic Science Education*, 17(6), 1005-1016. <https://doi.org/10.33225/jbse/18.17.1005>
- Harman, G., ve Çökelez, A. (2017). Fen bilgisi öğretmen adaylarının sosyo-bilimsel bir konu olan organ bağışına yönelik metaforik algıları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 55-70.
- Kacaroğlu V.A., Peker, S., ve Üçer, B. (2011). Akşehir Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin organ bağışı ile ilgili tutumlarının belirlenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 10(2), 175-180.
- Kara, S., Salman, Z, ve Öngel, K. (2012). Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi sağlık personelinin organ bağışına bakışı. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 11(1), 33-39. https://doi.org/10.1501/Ashd_0000000074
- Kılıç, S., Koçak, N., Türker, T., Gürpınar, H., Gülerik, D., ve Okulu, G. H. Y. (2010). Kız üniversite öğrencilerinin organ bağışı konusundaki tutumları ve bu tutumlarına etki eden faktörler. *Gülhane Tıp Dergisi*, 52(1), 36-40.
- Klop, T., and Severiens, S. (2007). An exploration of attitudes towards modern biotechnology: A study among Dutch secondary school students. *International Journal of Science Education*, 29(5), 663-679. <https://doi.org/10.1080/09500690600951556>
- Milaniak, I., Przybylowski, P., Wierzbicki, K., and Sadowski, J. (2010). Organ transplant education: The way to form altruistic behaviors among secondary school students toward organ donation. *Transplantation Proceedings*, 42(1), 130-133. <https://doi.org/10.1016/j.transproceed.2009.12.040>
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2013). *Fen bilimleri dersi öğretim programı. (İlkokul ve ortaokul 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). *Fen bilimleri dersi öğretim programı. (İlkokul ve ortaokul 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Nassaji, H. (2015). Qualitative and descriptive research: Data type versus data analysis. *Language Teaching Research*, 19(2), 129-132. <https://doi.org/10.1177/1362168815572747>
- Organ, Doku Nakli ve Diyaliz Hizmetleri Daire Başkanlığı Resmi Sayfası, (2018). Organ bekleyen Hasta Sayısı <https://organkds.saglik.gov.tr/KamuyaAcikRapor.aspx?q=ORGANBEKLEM> E adresinden edinilmiştir.
- Organ, Doku Nakli ve Diyaliz Hizmetleri Daire Başkanlığı Resmi Sayfası, (2018). Kadavretik Donör sayıları <https://organkds.saglik.gov.tr/KamuyaAcikRapor.aspx?q=YOBIS> adresinden edinilmiştir.
- Organ, Doku Nakli ve Diyaliz Hizmetleri Daire Başkanlığı Resmi Sayfası, (2018). Nakil Sayıları <https://organkds.saglik.gov.tr/KamuyaAcikRapor.aspx?q=ORGANNAKLI> adresinden edinilmiştir.

- Özdağ N. (2001). Organ nakli ve bağışına toplumun bakışı. *C.U. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 5, 46-55.
- Özer, F. G., Karamanoğlu, A. Y., Beydağ, K. D., Fidancıoğlu, H., Akıncı, E., Şanlı, İ., ... ve Urak, S. (2008). Sağlık yüksekokulunda öğrenim gören bir grup öğrencinin organ nakli/bağışına yönelik görüşleri ve bilgi düzeylerine eğitimin etkisi. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 7(1), 39-46.
- Özkan, S., ve Yılmaz, E. (2009). Hasta yakınlarının organ bağışı ile ilgili bilgi ve tutumları. *Aile ve Toplum*, 11(5), 18-29.
- Ozturk Emiral, G. Atalay, B. I., Altunok, H., Gokler, M. E., Onsuz, M. F., and Metintas, S. (2017). Development of a reliable and valid organ tissue donation and transplantation knowledge scale. *Transplantation Proceedings*, 49(2), 260-266. <https://doi.org/10.1016/j.transproceed.2016.11.036>
- Polat, K.Y. (2016). *Organ bağışı ile ilgili bilmemiz gerekenler*. <https://www.memorial.com.tr/saglik-rehberleri/organ-bagisi-ile-ilgili-bilmeniz-gerekenler/> adresinden edinilmiştir.
- Sadler, T. D., and Zeidler, D. L. (2004). The morality of socioscientific issues: Construal and resolution of genetic engineering dilemmas. *Science education*, 88(1), 4-27. <https://doi.org/10.1002/sce.10101>
- Sadler, T. D., and Zeidler, D. L. (2005). Patterns of informal reasoning in the context of socioscientific decision making. *Journal of Research in Science Teaching*, 42(1), 112-138. <https://doi.org/10.1002/tea.20042>
- Sanner, M. A. (2002). A Swedish survey of young people's views on organ donation and transplantation. *Transplant International*, 15(12), 641-648. <https://doi.org/10.1111/j.1432-2277.2002.tb00124.x>
- Savaşer, S., Mutlu, B., Çağlar, S., Doğan, Z., ve Canbulat, N. (2012). Hemşirelik son sınıf öğrencilerinin organ bağışına bakışları. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 20(1), 1-9.
- Shu, J., Fok, T., Mussen, L., Mohamed, M., Weernink, C., Abbott, C., and Luke, P. P. W. (2011). Impact of the educational resource one life... many gifts on attitudes of secondary school students towards organ and tissue donation and transplantation. *In Transplantation Proceedings*, 43(5), 1418-1420. <https://doi.org/10.1016/j.transproceed.2011.03.050>
- Siani, M., and Assaraf, O. B. Z. (2016). The moral reasoning of genetic dilemmas amongst Jewish Israeli undergraduate students with different religious affiliations and scientific backgrounds. *Journal of Genetic Counseling*, 25(3), 596-609. <https://doi.org/10.1007/s10897-015-9918-5>
- Siebelink, M. J., Geerts, E. A., Albers, M. J., Roodbol, P. F., and van de Wiel, H. B. (2011). Children's opinions about organ donation: A first step to assent?. *The European Journal of Public Health*, 22(4), 529-533. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckr088>
- Siebelink, M. J., Verhagen, A. E., Roodbol, P. F., Albers, M. J., and Van de Wiel, H. B. (2017). Education on organ donation and transplantation in primary school; Teachers' support and the first results of a teaching module. *PloS One*, 12(5), 2-9. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0178128>

- Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi, (2019). Kimler böbrek nakli için verici (donör) olabilir? [http://hastane.sdu.edu.tr/SDU_Files/Files/3\(1\).pdf](http://hastane.sdu.edu.tr/SDU_Files/Files/3(1).pdf) adresinden edinilmiştir.
- Şen, H., ve Özaydın, Ö. (2004). Eskişehir ilindeki bireylerin organ bağışı hakkındaki düşünceleri ile sosyo-ekonomik nitelikleri arasındaki ilişki yapısının incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 96-116
- Şıpkın, S., Şen, B., Akan, S., ve Malak, A. T. (2010). Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi, İlahiyat Fakültesi ve Güzel Sanatlar Fakültesi öğretim elemanlarının organ bağışına bakış açılarının incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 11(1), 19-25.
- Tarhan, M., Dalar, L., Yıldırımoglu, H., Sayar, A., ve Altın, S. (2012). Zeytinburnu İlçesi'nde lise son sınıfta öğrenim gören öğrencilerin organ nakli ve bağışına yönelik bilgi düzeyleri ve tutumlarına bilgilendirmenin etkisi. *Yoğun Bakım Dergisi*, 3, 27-35. <https://doi.org/10.5152/dcbybd.2012.08>
- Tetik, S., ve Cebesoy, Ü.B. (2018). Ortaokul öğrencilerinin organ bağışına ve nakline yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 11(3), 486-506. <https://doi.org/10.30831/akueg.356798>
- Topaloğlu, M. Y., ve Kıyıcı, F. B. (2018). Okul dışı öğrenme ortamlarında yürütülen etkinliklerin öğrencilerin sosyobilimsel konulara ilişkin görüşlerine etkisi: Organ bağışı ve GDO. *E-International Journal of Educational Research*, 9(1), 36-50. Doi: 10.19160/ijer.350189
- Topçu, M.S. (2015). *Sosyobilimsel Konular ve Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Toraman, S., ve Aydın, H. (2013). Öğretmen adaylarının fen-teknoloji-toplum-çevre ilişkilendirmelerine yönelik görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 146-170. <https://doi.org/10.14686/201321985>
- Toru, Ü., ve Ayada, C. (2015). Dumlupınar Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin organ bağışı ve transplantasyona bakış açıları. *International Journal of Basic and Clinical Medicine*, 3(1), 9-15.
- Türkiye Organ Nakli Vakfı (2016). *Bağış için nereye başvurabilirim?* <http://www.tonv.org.tr/tr/organ-bagisi/organ-bagisi-icin-nereye-basvurabilirim/> adresinden edinilmiştir.
- Yaşar, M., Oğur, R., Uçar, M., Göçgeldi, E., Yaren, H., Tekbaş, Ö. F., ve Korkmaz, A. (2008). Bir Sağlık Meslek Yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin organ bağışı konusundaki tutumları ve tutumlarına etki eden faktörler. *Genel Tıp Dergisi*, 18(1), 33-37.
- Yazıcı, S. Ö., Kavak, H. O., Kaya, E., Tekin, A., ve Kalaycı, I. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin organ nakli ve bağışı konusunda bilgi ve düşüncelerinin belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 66-76

Summary

Introduction

Socioscientific issues (SSI) contain dilemmas which are closely connected to science and society (Sadler and Zeidler, 2005). While there are no clear-cut solutions, SSI contain ethical, legal and social aspects (Sadler and Zeidler, 2004; 2005). There are

many science topics that are controversial in nature including global warming, gene therapy, cloning, abortion and organ donation (Klop and Severiens, 2007; Siani and Assaraf, 2016). Although organ donation is done for health improvement of patients, there can be negative attitudes towards organ donation and transplantation, religious conflicts and individual concerns about organ donation. Thus, organ donation and transplantation can be considered as SSI (Evren Yapicioglu, 2016; Harman and Cokelez, 2017; Toraman and Aydin, 2013).

The related literature about organ donation mainly investigated college students' and health departments staffs' attitudes towards organ donation (e.g. Balci and Sahingoz, 2014; Bedi et al. 2015; Bolukbas et al. 2004; Burra et al. 2005; Toru and Ayada, 2014). The results showed that participants' knowledge about organ donation was not sufficient. While some participants were willing to donate their organs, they explained their reasons as 'serving humanity', and 'helping the ones who need' (Yasar et al. 2008). Some of participants indicated that they were not willing to donate of their organs because of 'religious beliefs', 'parents' opposing ideas about organ donation', 'concerns about bodily integrity' and 'distrust in health staff' (Balci and Sahingoz, 2014; Bolukbas et al. 2004). The similar findings were reported in the studies conducted with either high school students (Ay Kasikci, 2010; Cetin and Harman, 2012) and middle school students (Tetik ve Cebesoy, 2018). Siebelink et al. (2011) argued that age 10-11 is appropriate for discussing organ donation and organ donation should be introduced from beginning of early ages.

SSI and making informed decisions are one of the core aims of the revised Science Curriculum in Turkey (MoNE, 2018). Along with this importance, the organ donation has been one of the science curriculum objectives in 7th grade (MoNE, 2013) and in 6th grade science curriculum (MoNE, 2018). Thus, even its presence is limited, the curriculum did not ignore the importance of organ donation. However, there remains another problem: Is just one curriculum objective for four-year middle school period sufficient? In order to investigate this question, we collected data from 7th and 8th grade students who were supposed to be aware of the importance of organ donation as the objective about organ donation was found in the first semester of 7th grade science curriculum. We, specifically investigated the research questions below:

1. What do 7th and 8th grade middle school students know about organ donation?
2. What misconceptions do 7th and 8th grade middle school students have about organ donation?
3. What are the main sources of information that 7th and 8th grade students learn about organ donation?
4. What do 7th and 8th grade middle school students think about organ donation?

Method

This study is designed as cross-sectional survey where the data was collected at one point in time (Fraenkel, Wallen and Hyun, 2011). A total of 850 middle school students (grade 7 and 8) voluntarily participated in the study. The data was collected through Organ Donation and Transplantation Opinion form which was constructed after review of literature. The data were analyzed by using descriptive statistics and content analysis.

Results

The results revealed that students' main sources of information were internet (52%), course books (51.2%), television (43.3%) and magazine and journals (28.4%). Only 27.3% of them perceived themselves as 'knowledgeable' in organ donation. Most of them (61.1%) perceived themselves as partially knowledgeable. While 47.3% of them indicated that they did not know the requirements for organ donation, 52.7% of them indicated they knew the requirements. In addition they were asked to identify the requirements and most of them answered as 'being 18 years old'. However, being 18 years old is not the only requirement for the organ donation. The person needs to be healthy and family consent is needed for organ donation, as well. One might think, being healthy and 18 years old are enough for donating organs. However, in Turkey, even the person donated his/her organs, family consent is still needed for organ donation (Polat, 2018). Only 5.43% (43 students) were able to correctly identify the requirements. In addition, we determined some misconceptions that students held. For instance, 4.47% of students believed that the donor must have the same blood type as the patient. In fact, this is desired but not a necessity (Suleyman Demirel University Medical School, 2019). Moreover, some students (3.05%) believed that the blood must be clean and determined wrong age interval as requirements for organ donation. We asked students whether they would willing to donate their organs. While %70.38 indicated that they were willing to donate their organs, 29.62% were disagreed. We also analyzed why they thought so. The results revealed that, they were willing to donate their organs because of saving people's life (49.83%), religious perspectives (40.30%), helping people (6.86%) and helping science (3.01%). The student who were not willing to donate their organs, on the other hand, indicated that they did not want to interfere with their body integrity (40.87%), their parents were against of organ donation (37.3%), do not know who will receive the organs (12.70%) and do feel fear (9.13%). We also asked what they thought about the importance of organ donation. More than half (54.94%) indicated that organ donation provides social solidarity. Moreover, they indicated organ donation saves life (29.76%), helps people who need help (10.23%) and helps science (5.05%).

Discussion

This study revealed some important findings for discussion. While our study revealed that the main sources of information for organ donation were internet and television, other sources were less influential. This was in line with the literature which reported similar findings (Bolukbas et al., 2004; Ozkan and Yildirim, 2009; Kocak et al. 2010; Tarhan et al. 2012; Yazici et al. 2015; Dogan et al. 2016). Actually this was an expected finding as students were frequently exposed to television and internet in their daily life.

Our study also revealed that most of the students perceive themselves as partially knowledgeable in organ donation. This was evident in their answers about the requirements of organ donation. Most of them gave partially correct answers while only 43% of them were fully aware of the requirements. This was in line with the literature which also reported limited knowledge about organ donation (e.g. Gokce et al., 2016). Most of students in this study indicated saving life as a reason for organ donation. Supporting this finding, literature also reported similar findings (Efil et al., 2013; Sipkin et al. 2009; Yazici et al. 2015; Yavuz Topaloglu and Balkan Kiyici, 2018).

Interestingly, students in our study indicated religious beliefs as a motivator for organ donation. This refutes the literature which reported that participants were not willing to donate their organs because of religious beliefs (Balci and Sahingoz, 2014; Bolukbas et al., 2004; Cetin and Harman, 2012).

Pedagogical Implications

This study revealed that the students' knowledge were insufficient and they had some negative thoughts about organ donation as interfering body integrity, family consent and feeling fear. This can be expected as the science curriculum only has one objective with respect to organ donation and transplantation. Considering the low numbers of organ donation and high numbers in organ waiting list, we need more emphasis on organ donation in science courses. Thus, we need intervention studies focusing on increasing students' awareness about organ donation as literature suggested (Siebelink et al. 2017; Yavuz Topaloglu and Balkan Kiyici, 2018).

Authors' Biodata/ Yazar Bilgileri

Seda TETİK, Uşak Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisansını Eylül 2018 tarihinde tamamlamıştır. Gaziantep Büyükşehir Ortaokulu'nda uzman fen bilimleri öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

Seda Tetik completed her master thesis as of September 2018 in the Department of Science Education, Graduate School of Natural and Applied Science, Uşak University. She is working as a science teacher working at Buyuksahinbey Middle School, Gaziantep, Turkey.

Ümran Betül CEBESoy Uşak Üniversitesi Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümünde Doçent Doktor olarak görev yapmaktadır.

Ümran Betül Cebesoy is working as Associate Professor at Uşak University, Faculty of Education, Department of Science and Mathematics Education.